

CARPATHIA

MAROŠ KRAJŇAK

Rodine a Norovi

Maroš Krajňak

Carpathia

© Maroš Krajňak 2011

Cover Illustration © Bohdan Hostiňák 1999

Maroš Krajňak

Carpathia

Vydalo vydavateľstvo Trio Publishing, s. r. o., Trajánova 3A, ako svoju 35. publikáciu.

Rok vydania 2011

Prvé vydanie

Editorka: Magdalena Fazekašová

Redaktor: Maroš Bančej, Magdalena Fazekašová

Obálku podľa návrhu Maroša Krajňaka s použitím výtvarného diela Bohdana Hostiňáka *Krajina* (1999) vyhotovil Jozef Bartovič.

Fotografiu výtvarného diela vyhotovila PRO.Laika, s. r. o.

Zalomenie a tlačové podklady: Lubomír Stančík

ISBN:978-80-89552-06-1

Veziem sa v tlmenom hluku dvoch čiernych kolies, ktoré odstrelujú drobné pieskovce a prach. Na krátky okamih vyletia do hustého prehriateho vzduchu a potom pokorne padajú späť. Moja cesta pretína plochú lúku. Vzápätí na sekundu klesnem pod jej nepokosenú, nerozvírenú, farebnú hladinu a jediným rýchlym šplechnutím preletím úzkym studeným potokom. Opäť sa vynorím a mokré kolesá na chvíľu preberú svetlohnedé zrníčka cesty a potom ich prítomné teplo odpája. Pokračujem medzi dvoma rozžeravenými platňami pokojnej zeme a vzduchu, stlačeného ťažkým centrálnym slnkom dnešného dňa. Zem a vzduch spoločne roztápajú rastliny lúky a blízkeho lesa, aby z nich vytvorili univerzálnu nehomogénnu vôňu, ktorá v každom rýchlom bode svojho plynutia vyvoláva v prijímateľovi iný stav. Ešte krátku chvíľu pokračujem k horizontu, potom zastavujem a pozorujem. Pozerám sa na miesto, ktoré je koncentrovaným výjavom krajiny rozdelenej do piatich Zón. Z tohto miesta vychádzajú všetky jej prirodzené obrazy a ďalej ich potom roznáša vôňa, ktorú práve teraz dýcham. Ešte chvíľu som tu, potom sa otáčam a vraciam sa späť. Zóny a ich reč. Všetko sa postupne scvrkáva do jediného nepozorovateľného bodu, ktorý náhle mizne. Ale teraz sú Zóny ešte tu. 0, 1, 2, 3 a X. Každou z nich prúdím a chcem, aby všetky prúdili vo mne.

Na čiernom nepriestrelnom nebi visia v pomalom, konštantnom pohybe štyri červené hviezdy. Tenká biela kontúra. Zelený podklad. Hviezdy smerujú zo severovýchodu a miera presne na opačnú stranu. Krídla a chvost. Hluk motora, ktorý ich nesie, sa začal niekde pri Sanoku. Piloti najprv vidia krajinu, ktorú rozkúskovali ľudia. Dokonalé puzzle dlhých, úzkych polí. Posádka vníma červené vlásoknice, ktoré zbierajú zmiešanú krv. Germánsku, slovanskú, hunskú, semitskú, románsku, tatársku, rôznorodú kaukazskú a všelijakú ďalšiu. Krv stekajúcu z pahorkov Ondavskej vrchoviny už niekoľko týždňov. Niekde pri Stropkove sa tieto horúce žily stretávajú v jednom mieste a potom táto homogénna tekutina začne vsakovať. Vstrebávanie do hlbokých zemských útrob potrvá niekoľko storočí, až nakoniec spustí mohutné tektonické pohyby. Pohyby, ktoré oblasť terajších Zón dokonale pokrčia. Dvihnú na týchto miestach pohorie Karpát do niekoľkotisícových výšok. Vytvoria nové štíty, doliny, priepasti a uzavrú priesmyky, aby zabránili prechodu armád.

Teraz sa všetko odohráva v Heleninej dedine. Pred niekoľkými dňami ju zaplavili oceľové kolosy Wehrmachtu. Viac hlavných obrovských kalibrov ako obyvateľov. Tak mi to neskôr vysvetľuje ten, ktorý to vtedy všetko vzrušene pozoroval. Tanky, delá, transportéry a ich obsluha. Vojaci rozlezení po drevených domoch. Vlastné stany. Na Heleninom dvore rozložená poľná kuchyňa. Jej rodina je zásobená kvalitným a chutným jedlom. Strýko je miláčikom kuchárov a ďalších mladých, dezorientovaných odvedencov, ktorí sa sem chodia najesť. Všetci sa chcú chovať ľudsky. Strýko sa práve hrá s priateľským ovčiakom, ktorý má prívlastok po svojich pánoch. Môj otec je v dome na Heleniných rukách a pije mlieko z jej prsníka.

Hore dolinou smeruje k dedine čierne auto bez strechy. Vysoký, mohutný šofér. Vedľa sedí človek, o ktorom všetci dedinčania hovoria, že je generál. Neskôr pátram a dostávam sa k jedinému možnému menu. Gotthard Heinrici. Šofér a generál spolu nekomunikujú. Auto sa pomaly, dôstojne priblíži k svojmu cieľu. Nečakane stíchnie tesne pred momentom, keď chce zabočiť do Heleninho dvora. Na ceste je v rozbrázdnených kolajach hlboké blato. Generál vystupuje. Žiadne slová. Potom opatrne poskakuje po špičkách. Za jeho pásom sa kolíše obrovský strieborný kolt. O chvíľu sa dostáva na pevný podklad a volí svoju zvyčajnú chôdzu. Počas nej sú jeho myšlienky najistejšie. Vstupuje dnu, pozdraví civilov a potom svojich salutujúcich vojakov. Často sa chce rozprávať. S Helenou, s jej mužom, s ich deťmi. Nič, len pohľady. Vždy iba skúmané pohľady. Vačky pod očami. Jeho najdôležitejší senzor. Civilom sa pozerá iba na vačky a verí, že aj oni sa rovnako budú pozerat' naňho. Verí, že to tak bude. Cíti to. Všetko vníma.

Krátko po generálovi vyskakuje z auta aj šofér. Urobí ešte niekoľko neúspešných pokusov kľúčom, vzápätí otvára kapotu a skúma. Z blízka ho pozoruje ten, ktorý mi to raz povie. Teraz je chlapcom a sedí na strome. Na jabloni z druhej strany cesty. Korunu ešte neopustilo všetko žlté lístie a jeho anonymite pomáha aj niekoľko krehkých oranžových scvrkávajúcich sa jablák. Chlapec je jediným svedkom. Potom si šofér líha pod auto. Po chvíli zablatený vylieza. Berie náradie a zasúva sa späť. Nádherný kabriolet a dlhé šoférove vyčnievajúce nohy. Kožené čižmy. Chlapec ho stále pozoruje. Potom šofér znova vylieza a zapaluje si cigaretu. Tá ostáva v ústach bez kontaktu špinavých rúk. Rozopína si kombinézu. Začína pri krku, končí pri rozkroku. Najprv odhaľuje biely, nezarastený trup. Retiazka a pliešok. Potom vyberá úd. Močí. Mohutný, visiaci, močiacci úd. Je to prvé dospelé prirodzenie, ktoré chlapec vidí. Dovtedy iba výhonky kamarátov. Árijský nadčlovek ho vyvádza z miery. Zmätok. Chlapec spáchal zlo a hriech. Zákerne anonymne sledoval intímny rituál muža. Zoskakuje. Nepozera, neobzerá sa. Intuitívne beží hore svahom, aby sa skryl niekde pod strechou a nevyšiel odtiaľ niekoľko dní. Alebo týždeň. Alebo mesiac. Alebo až vtedy, keď armáda zmizne.

Hučiace súhvezdie na nebi sa stále konštantne približuje. Už za okamih sa presunie nad Heleninu dedinu. Bude v správnej výške. Už je tu. Už zreteľne počuť jeho zvuk. Strelba. Lietadlo urobí okruh a teraz mieri z juhu. Na chvíľu zastavuje. Visí ticho, bez pohybu. Bez pohybu sú všetci a všetko na zemi. Ostrelovači, guľky v

ich hlavniach, pozorovatelia. Na nebi sa rodia dve čierne bodky. Pomaly začínajú klesať. Menia sa na čiarky. Počuť tenké svišťanie. Po chvíli už lepšie rozoznať ich tvar. Na konci niečo ako vrtuľky. Nikto nič nerobí. Všetci v záklone čakajú a pozerajú. Prvý z nebeských ocelových pozdravov dopadá do ovocného sadu. Ešte nedávno sa oň starali Weinbergerovci, ktorých transport už dorazil. Nič. Žiadna explózia. Iba čľupnutie a potom opäť hlboké ticho. Mokrú hlinu tejto Zóny bombu z pudu sebazáchovy rýchlo prehľta. Z jej žalúdka ju nestrávenú za tridsaťpäť rokov náhodne vyloví buldozér. Ani potom sa nič nestane. Chlapi ju v rukách prenesú pred nový dom. My budeme pred ňou poskakovať, odhadovať dĺžku a váhu a dospelí nás budú odháňať. Potom sa bomba stratí. Ale zatiaľ je tu. Čerstvo vrytá do zeme verí, že aspoň jej sestry sa podarí splniť poslanie. Nasledujú tri večné sekundy. A potom záblesk. Tlaková vlna. Mohutný zvuk explózie sa vracia odkopnutý od okolitých kopcov. Dym, lietajúce triesky a kamene. Vzápätí požiar. Odľahčené súhvezdie odchádza. Gotthard Heinrici v duchu uvažuje, prečo ho náhoda znova zachraňuje. Je toto ďalšie osudové znamenie, ktorých má predurčených desiatky? Alebo stovky? Potom rýchlo vydáva pokyny na hasenie a záchranu ranených. Štrnásť civilov a dvaja vojaci. Ich duše sa teraz vzájomne pochyťajú za ruky. Pomaly sa roztáčajú, zvyšujú svoju rýchlosť na maximum a potom vo vírivom pohybe postupne odlepia svoje nohy od zeme. Rýchlo vystúpia na nebo, aby ešte chytili miznúce lietadlo. Ich kruhové spojenie vytvára okolo stroja žiaru. Gotthard Heinrici, Helena, strýko, môj otec, pozorovateľ – všetci to vidia. Duše ešte chvíľu sprevádzajú posádku. Počas svojho tanca sa každá z nich dostane priamo pred okienko kabíny, aby sa pozrela pilotom do tváre. Potom sa zovretie rúk končí a každý už sám smeruje do dočasného nekonečna.

Telá vojakov neskôr pochovajú na lúke. Vyschnutá zeleno hnedá tráva. Na nej ešte v ten istý deň pribudnú čerstvé obdĺžniky. Z civilov sa o tom zatiaľ nik nedozvie. Ešte predtým prebehne evakuácia.

Teraz, o päťdesiat rokov neskôr, prichádzajú terénne autá. Slovenská časť posádky chce hovoriť so starostom. Ten ide za majiteľom pozemku. Vysvetľovanie a následný súhlas. O chvíľu na označenom mieste vyberajú mlčanliví muži mapu. Chvíľu niečo zameriavajú, potom zaznie rozhodné „hier“. Skryté hroby hneď vedľa cesty. Najatí mladí chlapi s dlhými drevenými poriskami, na ich koncoch oceľ, schopná komunikovať s hlinou. Dva páry tenkých bielych gumených rukavíc potom z úplného dna vyberajú primerané štádium prachu. Nasleduje detekcia plieškov, vzápätí ešte obhliadka a nejaký odborný zápis. Autá odvážajú dve sivé plastové vrecia s menovkami. Nieкто zaskočeného vlastníka zasypaných jám podpichne. Mohol si zarobiť. Ten so spustenou hlavou odchádza preč.

Jeho dom stojí necelých sto metrov od miesta, kde vtedy jediný raz vykričlo obrovské, čerstvo narodené dieťa oblohy. Ten výkrik prudko vmietol jeho otcovi a matke okenné črepiny do kuchyne. Aj oni vybiehajú von. Nastáva chaos. Prehrabávanie trosiek. Plač. Nárek. Krik. Plamene. Lekári. Zmes civilov a sivých uniform. Nieкто sa pokúša udržať poriadok. Potom musia ísť všetci domov. Iba na chvíľu, pretože ešte dnes musia opustiť dedinu. Nieкто spúšťa paniku. Naplňa sa to, čo vtedy z vlečky kričala Riva. To očakávané, známe, obávané. „Aj na nás to prišlo. Dočkali sme sa.“ Strach stoviek plachých očí po chvíli upokojujú slová tlmočníkov. Sudeťáci, ktorých prázdne dediny budú už za pár rokov vykrádať miestni chlapi. A potom budú tento nábytok, zrkadlá, bicie hodiny, riad, budíky, náradie, periny, obrazy, vyrezávané kríže a šijacie stroje predávať po Zónach. Ale teraz títo chlapi zapriahajú do svojich drevených vozov kone a dobytkov. Naložia do nich všetko, čo sa dá. Na vrch posadia ženy a deti. Lenže je tu ešte Vorža. Vorža, ktorá neskôr, o mnoho rokov, na niekoľko hodín zvráti Helenu z cesty k jej koncu. Vorža, ktorá vždy koná zároveň dobro aj zlo. Všetkých matie a všetci sa jej boja, pretože niekedy potrebujú jej pomoc, ale vždy hrozí aj jej kliatba. Teraz Vorža pozoruje ľudí, ktorí nemôžu naložiť celý svoj majetok a zakopávajú ho na hnojisko. Neskôr sa vráti ako prvá, všetko vykope a všetci to budú vedieť. Naďalej sa jej však budú báť, a aj keď bude nosiť ich oblečenie, nikdy jej nič nepovedia. O chvíľu sa zapriahnutý dobytok a kone zmenia na rýchlotahače čakajúce na povel. Ešte predtým však prejdú dedinčania popri tlejúcich troskách, ktoré ostali z domu, ktorý pred niekoľkými hodinami zničil výbuch ocelového predmetu vyrobeného na tento účel. Na zemi leží niekoľko nahých tiel. Iba títo dedinčania tu dnes ostanú. Tlaková vlna explózie a oheň ich zbavili odevu a oni v tejto nahote budú už o niekoľko hodín zasadení do zeme, aby z nich potom vyrástol betónový kríž. Až teraz nieкто dáva pripravenej karaváne potrebný povel a všetko zrazu zmizne preč. Dedina náhle stráca svojich obyvateľov. Gotthard Heinrici ešte stihol vyslať k Helene svoje posledné pohľady. Pozrel sa ešte raz na vačky pod jej očami a potom sa mlčky stratil v izbe. Teraz už naozaj všetci zmizli a v tom istom okamihu sa premiestnili

v rýchlom čase a v rýchlom priestore. Všetci títo zababušení ľudia stoja v rade na prídel teplej polievky. Giraltoyce. Je január, ktorý mrazí. Poletujúce páperie sa snaží udržiavať v pokoji dav vyhnančov. Zrazu z lesa vybieha vojak a kričí: „Ivan! Ivan!“ Ostatní bez rozmyslu odhadzujú svoje ešusy a varechy a lyžice a všetko. Akoby bezcieľne pobehujú, hľadajú zbrane, zaujímajú pozície. No iba do krátkeho momentu, kým sa z lesa nevynorí horda nepriateľov. Krátka prestrelka, potom zajatie, potom poprava. Všetci sa musia pozerat'. Pre dedinčanov je smrť znova spojená s nahotou. Nemci sú zbavení svojich šiat. Snažia sa potlačiť drkotanie zubov a chvenie tiel. Posledné pokusy o dôstojnosť. Jeden z nich je prinútený zobrať sekeru a vysekať na ľadovej Topli dieru. Takmer rovnakú alebo väčšiu, akú robili doma prítomní Červenoarmejsi, aby sa v nej umyli pred večerou oslavujúcou narodenie Krista, alebo takú, akú potrebovali počas svätenia vody. Potom Nemci v pokornom zástupe vstupujú do tejto diery, do tohto smrtiaceho Jordánu. Nikto neprosí. Postupne sa nemo strácajú pod hladinou hustnúcej tekutiny.

Detské ruky. Oči a sluch a ďalšie zmysly niekoľko týždňov vnímali neprirodzené zvuky, svetlo, vône, teploty, rozbité veci, narušenú integritu zvierat a ľudí. Teraz tieto ruky odhrabávajú sneh. Pod ním je kamenná hlina, z ktorej na jeseň ľudia nestihli vybrať rozmnožené korene nimi zasadených rastlín. Hlad a dookola sa vracajúce spomienky na čerstvé šialenstvá iných, čo už konečne odišli, poháňajú maličké dlane a prsty a pomáhajú im ignorovať mráz. Niekoľko hlúz. Potom rýchlo domov k pahrebe, z ktorej tento malý živiteľ rodiny dostáva niekoľko už opečených zemiakov. Pár z nich zje v zdemolovanej kuchyni domu, kam sa jeho obyvatelia len pred niekoľkými hodinami vrátili z nekonečného vyhnanstva, ktoré im zachránilo život. Potom strýko opäť vybieha von a smeruje k miestu, ktoré dnes patrí jemu. Dlane má skryté vo vreckách, aby využil rýchlo unikajúcu energiu zuhoľnatených plodov. Dojedá ich počas bieleho, zadychčaného behu. Potom znova to isté až do neskorého večera. Napokon prichádza noc, v ktorej si nikto neželá sny.

Na druhý deň sa všetci dozvedia o plytko zakopaných kruhových oceľových nádobách naplnených trhavinou. Chodidlá, kopytá, kolesá, laby. Toto všetko a prirodzené časti nad nimi sú po kontakte hneď v tento prvý deň – a ešte veľa ďalších rokov potom, roztrhané a rozmetané. Oceľové črepiny svišťa, letia do okolia a pri tomto lete sa premieňajú na nový druh drobných čiernych netopierovitých vtákov. Tento druh vzniká a ostáva žiť ako nevysvetliteľná záhada iba tu, v tých to Zónach. Nevedomí, ale aj vedomí plašiči ich hniezd – iba tí, čo prežijú – kosia potom svoje lúky ako slepi, rýľujú svoje záhrady ako jednonohí a prežehnávajú sa počas omše ako bezrukí. Vasyľ je jedným z nich. Ešte niekoľko rokov po svojej chodí dedinou hore a späť s rovnako mŕtvym psom. Piskľavým zvukom svojho dreveného kľbu zvoláva týchto zlomyseľných vtáčikov, aby ochránil iných. Zlakané kovové vtáky, dezorientované v rýchlom lete, prenikajú svojimi zobákmi do drevenej nohy tohto človeka a miznú v nej. Vasyľova noha je preto čoraz ťažšia. Starec ju už postupne nevládze dvíhať do chromého kroku a chvíľami ju za sebou už iba ťahá. Zvuk jeho rytmického, piskľavého kroku postupne mizne, a keď Vasyľ stratí zmysel svojho poslania, tak sa z Heleninej dediny úplne vytratí aj on.

Ale toto sa stane až o tridsaťpäť rokov. Teraz sa už niekoľko chlapov odváži vstupovať do lesov. Prenikajú hore korytami zamrznutých potokov a vracajú sa ozbrojení, ovešaní množstvom lopatiek, kovových fliaš, batohov a ďalších záhadných predmetov. Voržin otec je medzi nimi. Medzi borovicami, blízko miesta, kde sa vždy zapaluje oheň svätého Jána, raz nachádza človeka. Pretrvávajúci mráz mu umožňuje pozrieť do jeho pokojnej tváre. Nič. Žiaden súcit ani strach. Sleduje ranu v jeho hrudi, plastickú, ľadovú vrstvu krvi na sivom oblečení. Niekoľko neskôr povie, že to bol Rumun. Je to jedno z možných vysvetlení, prečo sa telo nestratilo v zemi, ale napospas všetkému zostalo tu. Voržin otec si kvalitu nemeckých topánok patriacich k jeho uniforme všimol už dávno. Teraz sa ich dotýka a hladká. Rozopína, rozväzuje a neúspešne ťahá. Ľadové telo na krátky okamih oživa a odkopáva ho. Zgúľaný po miernom svahu vstáva. Rozmýšľa. Otáča sa a odchádza. Ešte dnes je späť. Je noc. Sneh mu svieti. Nakláňa sa nad človeka. Je v pokľaku. Jeho ruky sa zaháňajú. Spoza hlavy sa mihne letiaci obuch sekery. Ostrý, silný náraz. Potom ďalší, ďalší a ďalší. Ešte ďalšie tri. Prvé predkolenie je jeho. Ak by predtým zvažoval, ako ľahko to pôjde, teraz by mal pocit, že je to nič. Obrat' tohto človeka o časť jeho tela je nesmierne ľahké nič. Jemne sa posunie dopredu. Aj teraz stačilo rátať iba do sedem. Posledný úder preletel zvyškami svalov, tuku a kože, pripravených na jarný rozklad, príliš ľahko. Sekera preletí aj vrstvou snehu. Zabára sa do stuhnutej zeme, kde narazí na kameň. Kontakt spôsobuje iskru a tá zapaluje sneh. Oheň rýchlo postupuje od tela ďalej. Voržin otec berie korisť pod pazuchy. Sekeru, ktorá je teraz jeho falkou, drží v pravej dlani. Vstáva a bez obzretia mizne behom domov. Postupne vzbĺknu kroviny a potom krásne sosny. Vysoký požiar môžu pozorovať ľudia z okolitých dedín. Na malej kruhovej ploche zhorí možno sto štíhlych, hrubých a zdravých stromov. Všetci pochopia odkaz svätého Jána a potom sa zo strachu dlhé

roky nepokúšajú o nič, s čím je spojená jeho moc. Prestávajú zbierať liečivé byliny v dôležitej noci, nesväti sa voda, nezapaľuje sa vatra katarzie.

Malý strýko leží v kuchyni na posteli so svojim bratom a sestrou a nespí. Do izby cez okno na okamih preniká žiara ohňa. Na drevenom strope sa zjavuje krátky, malý záblesk. Strýko vstáva, vylieza na stôl a prisúva sa k osvetlenému miestu. Je úplná tma. Približuje sa k bodu, kde sa pred okamihom zjavila hviezda. Práve ju nahmatá. Je studená, kovovo chladná. Strýko ju oboma rukami vyberá. Je to kolt generála Heinriciho. Strýko sa vracia späť do postele a usína so zbraňou v náručí. Tá sa po prebudení stáva jeho hračkou. Nikto nepochopí, že je to generálov dar. Strýko bude s nádhernou zbraňou pár týždňov behať po dvore. V Helene neskôr víťazí odpor ku všetkému s hlavňou, spúšťou, zásobníkom a úderníkom a proti vôli svojho syna hádže tento vznešený kov do čerstvého betónu, ktorým práve vyplňajú základy ich nového domu.

Voržin otec je teraz už doma. Niekoľkominútový krátky beh mu dáva nádej, že ho nikto nevidel. Hlboká noc v dome všetkých uspala. Na peci leží jeho otec, Voržin dedo. Nehlučne k nemu prichádza jeho nikým nevidený syn. Na rozhorúčenom výstupku z pekla hľadá hmatom voľné miesto. Potom vedľa svojho otca uloží iného človeka. Až teraz si všimol, že k odťatým končatinám znova dorástol zvyšok tela. Stalo sa to tu, na tejto peci. Zranený človek si rukou na hrudi zakrýva dieru. Začína niečo hovoriť, ale Voržin otec mu nerozumie. Túto reč predtým nikdy nepočul. Vojak si po chvíli sadá a schádza z pece. Pološeptom niečo znova povie, prechádza sa, pozoruje izbu, spiacich a napokon si sadá za stôl. Zohýna sa k svojim topánkam. Vyzúva si túto dokonalú obuv a podáva ju Voržinmu otcovi, ktorý ju mlčky, chladne preberá. Bosý vojak vřzgajúcimi dverami opúšťa dom, vykročí do mrazu, vychádza na cestu a mizne. Žiara besnejúceho ohňa na kopci mu ešte chvíľu svieti na cestu. Potom sa tento Rumun po niekoľkých kilometroch dostane k Ondave. Chvíľu zvažuje, že bude pokračovať pešo, ale uvedomí si, že jar je blízko, a tak niekoľko týždňov prečká v opustenej lesnej búde. Keď sa ľad definitívne roztopí a sneh z Čiernej hory stečie dole, hádže do rozvodnenej rieky hrubý, dlhý a suchý, jemne rozvetvený kmeň osiky. Skočí k nemu, obkročmo naň nastúpi a už za niekoľko hodín vyletí zo Zón na nížinu, kde sa rýchlo napojí do Bodrogu, Tisy a potom do Dunaja, aby ho ten už pohodlne doviedol priamo domov. Ešte predtým, kúsok pred maďarským územím, sa na chvíľu zastaví pri skupinke kotviacich starcov, ktorí sa sem postupne dostanú o nejakých štyridsať rokov. Sú to ľudia z Mikovej, ktorí sa vybrali hľadať Warholove kresby. Júlia niekoľko z nich raz pošle svojim. Tí sa zľaknú výplodov blázna a s odporom ich vyhodia do rozvodneného potoka spolu s ďalším smetím. Neskôr, keď sa dozvedia o Warholovej sláve, keď aj pop počas liturgie káže o tom, že Andy bol najväčší ikonopisec sveta a prorok, niekto zbadá jeho pokrvných, ako chodia popri koryte a nekonečné hodiny prezerajú na brehoch nanesený odpad. Pridávajú sa k nim ďalší a ďalší aj bez akejkoľvek spojitosti s rodinou. Starci tu trávajú celé dni. Keď je potok do vzdialenosti niekoľkých kilometrov dokonale prehľadaný, niekto zo starých, zosušených trámov postaví plť a pomaly sa na nej púšťa dole prúdom. Nasledujú ho mnohí iní, ktorí na improvizovaných plavidlách opúšťajú dedinu, aby sa už nikdy nevrátili. Miková tak prichádza o starcov. Objavujú sa ďalšie prázdne domy a na cintoríne pribúda omnoho menej hrobov. Rumunský vojak je teraz tu, pri týchto ľuďoch. Chvíľu počúva ich rozhovor, z ktorého znie odhodlanie pokračovať ďalej v hľadaní. Vojak napokon odchádza, aby sa už o niekoľko hodín zvitá so svojou ženou a deťmi. Jeho pôvodné, skrátené telo už našli líšky, vtáky, hmyz a hniloba. Je ukryté takmer v nepriepustnom mauzóleu žihľavy a krovia, kam sa ho vrátil uložiť Voržin otec. Po niekoľkých rokoch niekto nájde bielu lebku už bez sánky. Znesie ju na blízky cintorín a položí pod centrálny kríž. Ešte stále je tu. Jej zuby sa dotýkajú betónu malého plotu. V okolí sa hrajú deti, ktoré sem prišli s rodičmi vyhrabať po zime suchú trávu a upratať hroby. Na malom rožnom smetisku sa postupne hromadí množstvo polozoschnutej čečiny a bielych, červených a bordových ruží z voskovaného papiera, z ktorých trčia dlhé tenké drôty. Deti ich zapalujú, roztáčajú a hádžu. Začína sa boj. Vzájomné ostreľovanie svištiacimi a letiacimi ohnivými guľami, z ktorých kvapkajú horiaci vosk vysielajú malé sprievodné bomby. Celý tento zápas sa odohráva pred zrakom smutného rumunského vojaka. Jeden z ohnivých kvetov po chvíli zapaluje sivohnedú neživú trávu, ktorá tu ešte v tomto kúte zostala. Požiar sa rýchlo šíri po celej ohraničenej ploche, deti utekajú preč a dym postupne zahaľuje celý priestor s Ježišmi.

Sú dva roky po vojne. Po okolí sa začínajú objavovať zvláštni, vyplašení ľudia. Hovoria rečou Zón a prichádzajú sami alebo v skupinách. Hľadajú vzdialených príbuzných alebo len tak nekonkrétne putujú dedinami a prosia o pomoc. Hovoria Zóne 0, odkiaľ prišli, ako o priestore, kde horia celé dediny a kde armáda odváža všetkých živých ľudí a zvieratá preč. Chcú ostať tu, v Karpatoch. Prosia o jedlo, o možnosť prespať v stodolách, o šancu zostať v nich žiť. Niektorým sa to podarí, no väčšina niekde zmizne. Helena vidí takúto skupinu kľáčiacich zbedačených ľudí pri chráme. Prosia, plačú, modlia sa. Potom sa náhle stratia aj oni. Ich vlastné slzy ich rozleptajú a oni vsiaknu k základom chrámu.

Neskôr zo Zóny 0 privádzajú do Heleninej dediny cudzie dievča. Hovorí sa, že je sirota. Má možno šesťnásť rokov. Prichýli ju cudzia rodina, ale o nejaký čas sa dievča vydáva a odchádza do Zóny 3. Do vzdialených Sloviniek, z ktorých sa sem vracia možno raz za dlhých desať rokov. Ale ja to teraz ešte neviem. Dozviem sa to až oveľa neskôr. Teraz som sám v Zóne 0 a hranica ešte stále platí. Poľany. Človek Bugel' v delíriu hrdelne vzýva vesmírnu energiu na spásu pred cudzími. Sníva o tom, že raz vyvolá oslobodzujúce povstanie a že sa ho spolu s ním zúčastním ako dobrovoľný radový vojak. Vybojujeme nezávislosť, slobodu a všetko naše sa vráti. Uzatvárame dohodu, potom postupujem ďalej, fotím. Stretávam nejakú ženu a aj ona hovorí rečou Zón. Dáva mi prestrelenú sovietsku helmu a rovnako deravú kovovú fľašu. Možno obe tieto relikvie kedysi patrili tomu istému človeku, ktorého už odniesla voda. Žena vzápätí rozpráva príbeh o svojej sesternici, ktorá má byť niekde na slovenskej strane. Niekde v Slovinkách. Ešte stále neviem, o koho ide. Žena pokračuje, ako dievča odvieďla jej stará matka za hranicu a nechala ju nejakým ľuďom hneď v prvej dedine. Previedla ju po ceste, ktorú vyhlúbili tanky. Po jedinej novej ceste s ňou prešla do Pisanej, kde všetko toto pozoroval Andrij P. Na tomto úseku minuli nesmierne množstvo rozbitých áut, kanónov a tankov, ľudí a zvierat. Potom sa starena sama vrátila späť popod Baranie alebo Stavok, sadla si pred svoj dom a skonala. Muselo sa to tak skončiť, pretože sa takto končia všetky podobné príbehy.

Teraz som v Slovinkách v Zóne 3. S dvomi plnými negatívami už takmer odchádzam preč, ale ešte začínam posledný dialóg. Hovorím so staršou ženou, ktorá sa ma pýta, odkiaľ som. Prezrádzam a ona prekvapene spoznáva. Okamžite reaguje informáciou o svojej dobrej známej, ktorá žije práve tu, v Slovinkách. Pochádza zo Zóny 0, ale niekoľko rokov strávila práve v Heleninej dedine. Teraz sa kruh konečne uzatvára. Chce ma k nej zaviest', no mňa náhle nasáva autobus a ja odchádzam, aby som sa s ňou nikdy nestretol.